

Vzdělávání vojenské technické inteligence a jeho význam pro vyzbrojování armády

Vyzbrojování armády, tj. zabezpečení armády vojenskou speciální technikou, je proces, který na základě úrovně:

- a) obecně platných vědeckých poznatků,*
- b) poznatků speciálních technických disciplín, zabývajících se výzbrojí a vojenskou technikou,*
- c) používání odpovídajících technologií výroby, přejímky, ale i provozních technologií,* zabezpečuje splnění stanoveného cíle, tj. vyzbrojování armády.

Splnění takto formulovaného cíle však není možné bez odpovídající úrovně vzdělání důstojníků, technických pracovníků, pracovníků výzkumných, vývojových, experimentálních a výrobních institucí (zřejmě převážně občanských zaměstnanců).

Z uvedeného je evidentní, že úroveň vzdělání má velmi významnou úlohu nejen v procesu vyzbrojování, ale také v souvislosti s celkovou vyspělostí každé země.

* * *

Rozvoj moderní společnosti není možný bez rozvoje vědy a předmětů jejího zkoumání. Této skutečnosti by si měla být vědoma každá země, považující se za skutečně vyspělou zemi. Proto požadavek „dosažení vysoké úrovně vzdělanosti“ ve prospěch obranyschopnosti je nanejvýš nezbytný. Takový požadavek musí mít úzkou souvislost s přípravou technické inteligence (zejména vojenské) a jejího podílu na obranyschopnosti země. Z uvedeného je dále zřejmé, že jde o velmi aktuální úlohu celé školské soustavy ČR, ale také školské soustavy rezortu MO ČR.

Školská soustava ČR, tj. základní školy, střední školy (gymnázia, střední průmyslové či odborné školy) a vysoké školy jsou i v současnosti stále více orientovány na *humanitní* formy vzdělávání, méně již na *technické* formy, což je patrné z vyššího zájmu o studijní programy humanitního zaměření (tj. právnické, lékařské, ekonomické, manažerské, umělecké směry apod.). Menšímu zájmu uchazečů o studium se těší technické studijní programy, zabezpečované technickými univerzitami (strojní, elektrotechnické, chemické, stavební, dopravní, zpravidla však s výjimkou informatiky).

Popsaný stav je zřejmě stále ještě poplatný značné feminizaci základních a středních škol, přenášející se na žáky a studenty, a tedy jejich orientaci k *netechnickým* disciplinám.

V případě vojenského školství, tj. vojenských středních odborných škol a vojenských vysokých škol, je tato otázka méně citlivá, i když ani zde tyto vlivy nelze zcela vyloučit. Navíc stav, kdy doposud není jednoznačně ukončen proces transformace vojenského školství, nejsou otázky vzdělávání zcela dořešené (přetrvávání existenčních a jiných nejasností).

AČR nastolila požadavek bakalářského vzdělání (od roku 1993), potřebného pro nižší velitelské a technické funkce v armádní struktuře. Jistě požadavek oprávněný, nicméně však požadavek, který v dosavadní soustavě akademických titulů je pro širokou veřejnost méně známý. Do současnosti je pro zájemce o studium vojenských studijních programů velmi málo atraktivní, včetně jejich rodičů. Důkazem je řada případů přestupu na jiné studijní programy nebo i odchod ze studia apod. I v současnosti je spíše zájem o *úplné univerzitní vzdělání magisterské (inženýrské)*, bohužel však velmi často těch studijních programů, jejichž absolvováním má absolvent snadnější cestu mimo vojenskou činnou službu (např. informatika, komunikační a radiolokační systémy, ale i pilotní směry, kde je zájem až mimořádně vysoký).

Úroveň vzdělanosti nezbytná pro vyzbrojování armády, a s tím spojené procesy, musí být garantovány odpovídajícími studijními programy „Vojenská technika – strojná“, „Vojenská technika – elektrotechnická“, „Letecká a raketová technika“ další studijní programy „Vojenské techniky“ a jejich jednotlivými studijními obory. Proto VA v Brně v souladu s platností „*Zákona č. 111/1998 Sb.*“ přistoupila ve všech studijních programech (viz zák., část 4, § 45, § 46 a § 47) [literatura na konci textu] ke zpracování nové *základní učební dokumentace – (ZUD)*, tj. bakalářského studijního programu, magisterského studijního programu a doktorského studijního programu tak, aby byla možná jejich postupná akreditace. Definice jednotlivých studijních programů je podle zákona č. 111/1998 Sb. následující:

Bakalářský studijní program – je zaměřen na přípravu k výkonu povolání, při němž se bezprostředně využívají soudobé poznatky a metody. Obsahuje také vybrané teoretické poznatky. Standardní doba studia včetně praxe je 3 a nejdéle 4 roky.

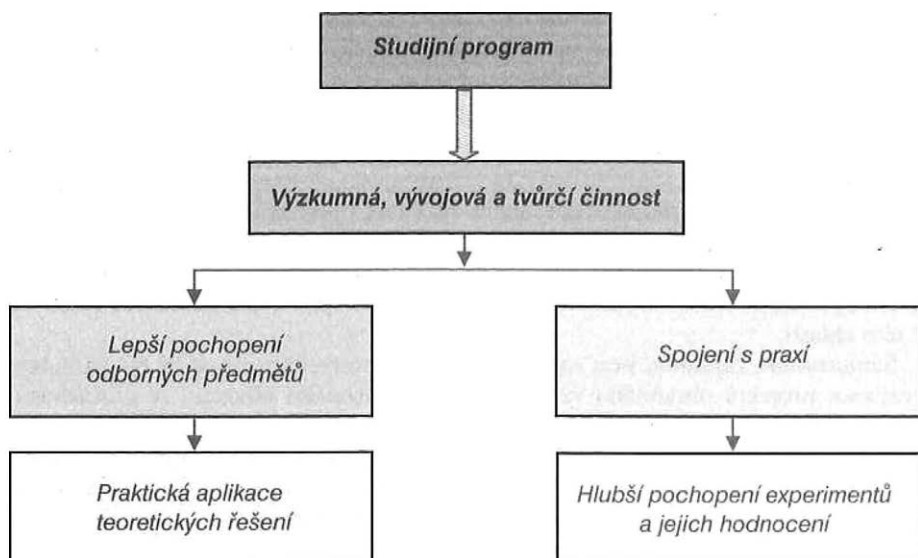
Magisterský studijní program – je zaměřen na získávání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti. Standardní doba studia je 4 nejdéle však 6 let.

Magisterský studijní program může navazovat na bakalářský. V takovém případě je doba studia 2 nejdéle však 3 roky.

Doktorský studijní program – je zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu nebo vývoje. Probíhá podle individuálního studijního plánu pod vedením školitele.

Z uvedeného je zcela evidentní, že pro oblast *vyzbrojování* jsou nejvýznamnějšími studijními programy magisterský a doktorský studijní program, orientující jejich absolventy na výzkum a vývoj, včetně samostatné tvůrčí činnosti. Oba studijní programy proto přispívají k vyšší kvalitě vzdělanosti, potřebné nejen pro současnost, ale především pro budoucnost. Spojení studia s tvůrčí činností je proto velmi významné a umožňuje širší využití vědeckých poznatků, výsledků výzkumných a vývojových prací, vedoucích k prohloubení odbornosti, nezbytných pro řešení otázek výzkumu, vývoje a výroby při zabezpečování potřebné úrovně obranyschopnosti. Zde je třeba podotknout i tu skutečnost, že příprava kvalifikovaných pracovníků není otázkou, kterou lze vyřešit okamžitě, ale jde o dlouhodobý proces s výhledem do budoucnosti.

Graficky lze ilustrovat souvislost studijního programu s výzkumnou, vývojovou a tvůrčí činností (viz **obr.**).

Obr.: Spojení studijního programu s výzkumnou, vývojovou a tvůrčí činností

Souvislost stupně vzdělání, zejména vojáků z povolání, je však v určitém rozporu s kariérním řádem. Především je to patrné u absolventů doktorských studijních programů - protože s výjimkou učitelů vojenských vysokých škol kariérní řád s tímto stupněm vzdělání prakticky nepočítá. Pro oblast vyzbrojování to nelze považovat za přednost. Vedle učitelů vysoké školy by bylo potřebné s tímto stupněm počítat i pro vojenské technické ústavy a samozřejmě i pro další prvky vědecko-výzkumné základny ČR.

Stupeň vzdělání ve vědě, výzkumu a vývoji ve prospěch vyzbrojování je nanejvýš potřebnou prioritou. V řadě případů odpovídající vzdělání může být i vážnou motivací, zejména pro začínající technickou inteligenci, která působí, ale především bude působit v oblasti výzkumu, vývoje, ale i výroby vojenské speciální techniky. Zkušenosti získané při výchově teoreticky a odborně způsobilých absolventů svědčí o tom, že již v době studia se formuje jak schopnost k samostatné tvůrčí činnosti, tak vztah k řešení technických úloh, projektů, zvláště pak, mají-li k tomu nejen potřebné předpoklady, ale i odpovídající vzory z řad pedagogů.

Je-li rezort MO ČR skutečně přesvědčen, že národní obranný výzkum se bude i přes všechny současné obtíže skutečně realizovat, potom je nanejvýš nutné brát přípravu technické inteligence skutečně vážně. Tedy přejít od diskuse k realizaci stanovených cílů. V této souvislosti je třeba zvážit i možnost přípravy formou „vojensko-průmyslových oborů studia“, tzn. uvažovat o její *renezanci* (v minulosti se velmi osvědčila). Ta může být řešena dvěma možnými způsoby, tj.:

- a) úplným magisterským studijním programem s dobou studia 5 let,
- b) magisterským studijním programem navazujícím na obecnou část civilních studijních programů s dobou studia 2 roky.

Uvedený způsob přípravy se v minulosti osvědčil, navíc je schopen lépe formovat vztah studentů k vojenské technice, zvláštností její výroby i způsobů jejího zavádění do výzbroje.

V případě realizace projektů obranného výzkumu v podnicích obranného průmyslu by výše uvedené řešení mělo jednoznačné plus. Neméně důležitou oblastí je i *vojenská přejímka*, tj. na podniku nezávislý technický kontrolní orgán, garantující požadovanou kvalitu produkce vojenské speciální techniky, mající odpovídající znalosti i zkušenosti v této oblasti.

Samostatnou kapitolou jsou *vojenské technické ústavy*, které by měly být garantem realizace projektů obranného výzkumu. Jejich personální obsazení (v současnosti) „věkově stárne“, ne všichni splňují potřebné kvalifikační požadavky i když tyto jsou do jisté míry kompenzovány praktickými poznatky a zkušenostmi. Navíc je žádoucí i podstatné zvýšení jejich podílu na skutečném výzkumu a vývoji. To vše může velmi pozitivně ovlivnit vzdělávací aktivity, promítající se do skutečné realizace obranného výzkumu ve prospěch vyzbrojování armády vojenskou technikou.

* * *

Akreditovatelné studijní programy jsou určitou zárukou, že v oblasti obranného výzkumu a vývoje bude dosaženo požadované úrovně vzdělanosti. Pravdou však je i to, že existují názory a tendence k rekrutaci absolventů civilních vysokých škol pro oblast vědy, výzkumu, vývoje a výroby vojenské speciální techniky. Jistě, že je takový přístup možný. Otázkou však zůstává, zda je to pro absolventy civilních vysokých škol *atraktivní* a zda obecné vědecké poznatky ke splnění cílů obranného výzkumu a vývoje postačují. Spíše je třeba dát přednost specializované přípravě, včetně vojensko-strategické, a v tom má vojenská vysoká škola bezesporu přednost.

Použitá literatura:

- **Zákon č. 111/1998 sb.:** Zákon o vysokých školách. Sbírka zákonů, Praha 1998.